

“พหุปัญญาท้องถิ่น” องค์ความรู้ที่สร้างสรรค์และยั่งยืนเพื่อชุมชน

ชลลดา หงษ์งาม*, กัลยาณี ศุภดิษฐ์

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 หมู่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี 11120

"Local Multiple Intelligence" Creative And Sustainable Knowledge for The Community

Chollada Hongngam*, Kanlayanee Supadit

The Office of Documentation and Information of Sukhothai Thammathirat Open University

9/9 Mu 9 Chaengwattana Rd., Bangpood, Pakkret, Nonthaburi, 11120

E-mail: chollada.hon@stou.ac.th

► รับบทความ 22 มกราคม 2567 ► แก้ไขบทความ 29 เมษายน 2567 ► ตอรับบทความ 29 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

“พหุปัญญาท้องถิ่น” เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการรวบรวมภูมิรู้จากชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่บุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ใช้ความรู้ทางด้านวิชาชีพบรรณารักษ์ในการจัดการข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับกระบวนการพิมพ์หนังสือช่วยจัดการในด้านการพัฒนาเป็นหนังสือสารสนเทศท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้เป็นองค์ความรู้ด้านสารสนเทศท้องถิ่นของชุมชนที่ยั่งยืน และเพื่อออกแบบและพัฒนาการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการจัดการและการพัฒนาข้อมูลท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่นได้ มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้ การสร้างเนื้อหาหนังสือ การจัดทำตัวเล่มหนังสือ และการเผยแพร่สู่สาธารณะ จากการดำเนินการได้ผล 2 ประการ คือ 1) เกิดองค์ความรู้พหุปัญญาท้องถิ่นที่ยั่งยืนในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 2) เป็นต้นแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยั่งยืนให้กับหน่วยงานและท้องถิ่นในการจัดเก็บภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือที่สามารถใช้อ้างอิงได้ ต่อยอดและขยายผลเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบอื่นได้

คำสำคัญ

พหุปัญญาท้องถิ่น, องค์ความรู้, การจัดทำหนังสือ, สารสนเทศท้องถิ่น, การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

“Local multi-intelligence” is the local wisdom accumulated from villagers and local savants in a region. STOU Library staffs have been systematically categorizing the information through our professional knowledge in managing information. Book publishing processes also play a role in arranging and developing it into books aiming to make these heritages sustainable and to be a model for other organizations to manage local wisdom in their areas. The processes start with creating contents, book publishing and publicizing the work. Developing local wisdom into books format can be beneficial in two ways. 1) To make the knowledge sustainable in the format of books and e-book 2) To be a model for

other organizations to manage local wisdom in their areas. The knowledge collected in the format of books can be used as a reference and expanded to other wisdoms.

Keywords

Local Multiple Intelligence, Knowledge, Making a Book, Local Information, Local Wisdom Management

บทนำ (Introduction)

“พหุปัญญาท้องถิ่น” เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการรวบรวมภูมิรู้จากชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่บุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ใช้ความรู้ทางด้านวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในการจัดการข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับกระบวนการพิมพ์หนังสือเข้ามาช่วยจัดการทั้งในด้านการสร้างเนื้อหาหนังสือ การพัฒนาเป็นหนังสือ สารสนเทศท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เกิดเป็นองค์ความรู้ของชุมชน สังคม และประเทศ ต่อยอดสร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งกลับให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่ออย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เท่าทันความต้องการของชุมชนในสังคม และสามารถนำสังคมในชุมชนให้เปลี่ยนแปลงตามสังคมโลกได้ จึงมีแนวคิดจัดกิจกรรมที่มีผลสำเร็จเป็นผลผลิตที่เป็นประโยชน์ในด้านการให้บริการการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อการบริการสังคมที่ยั่งยืนที่ตอบสนองพันธกิจของมหาวิทยาลัยข้อหนึ่งคือ “บริการวิชาการเพื่อบูรณาการความรู้ใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน” และจากจุดตั้งต้นของการเป็นมหาวิทยาลัยที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ร่วมกับแนวคิดการตอบแทนบุญคุณถิ่นฐานที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยได้อย่างไร ในปี พ.ศ. 2548 จึงริเริ่มโครงการจัดการสารสนเทศท้องถิ่นนนทบุรี ศึกษาเพื่อส่งเสริมบริการห้องสมุดสู่ชุมชน เพื่อทำการการจัดเก็บ รวบรวม และจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นนนทบุรี โดยยึดกรอบภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 9 ด้าน คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจชุมชน ศิลปกรรม ภาษาและวรรณกรรม ปรัชญาศาสนาและประเพณี และโภชนาการ ประมวลเนื้อหาเป็นลายลักษณ์อักษรสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่นนนทบุรี เพื่อท้องถิ่นนนทบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง เนื้อหาและเรื่องราวในหนังสือเกิดจากการสืบเสาะแสวงหาจากเอกสาร จดหมายเหตุ ภาพถ่าย บุคคล การลงพื้นที่ภาคสนามเก็บและบันทึกเรื่องราวจากสอบถามสัมภาษณ์บุคคล เหตุการณ์ สถานที่ รวบรวม ประมวลและเรียบเรียงเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนนทบุรี ในรูปแบบของหนังสือ ที่เนื้อหาใช้อ้างอิงได้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดเป็นองค์ความรู้รูปแบบอื่นที่หลากหลาย เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมธำรงรักษาภูมิปัญญาและทุนวัฒนธรรมของชาติไม่ให้สูญหายอย่างยั่งยืน และสามารถใช้เป็นต้นแบบของการศึกษาและการจัดการข้อมูลให้กับท้องถิ่นอื่นได้ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ลำดับที่ 4 ของ SDGs (ภาพที่ 1) การพัฒนาความยั่งยืนทางการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่องค์การสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2558

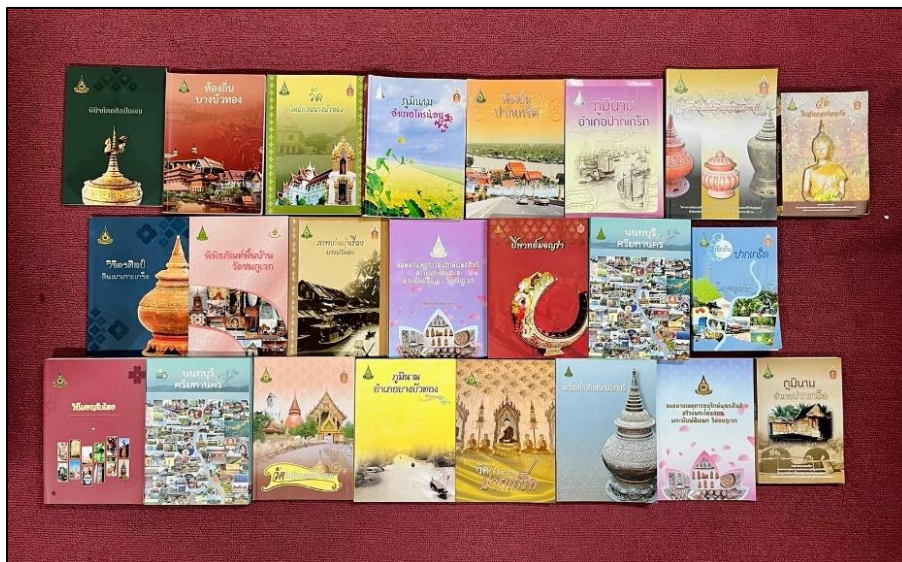
หากมองย้อนกลับไปถึงการเริ่มดำเนินโครงการนนทบุรีศึกษา ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 แล้ว มีความเป็นไปได้ว่าห้องสมุด ได้ดำเนินการเพื่อความยั่งยืนมาก่อนแล้วอย่างยาวนาน ก่อนที่จะมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้น

ภาพที่ 1 นันทบุรีศึกษาที่สอดคล้องกับ SDGs

จากการดำเนินงานโครงการนันทบุรีศึกษาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 มีการจัดทำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนันทบุรี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการธำรงรักษาภูมิปัญญา และทุนวัฒนธรรมของชาติ ต่อเนื่องยาวนานจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) รวมระยะเวลากว่า 18 ปี มีหนังสือที่จัดทำขึ้นที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนันทบุรีที่จัดทำขึ้นภายใต้โครงการรวมทั้งสิ้น จำนวน 17 ชื่อเรื่อง 23 เล่ม องค์ความรู้ที่ถูกรวบรวมไว้ในรูปแบบหนังสือซึ่งเป็นผลผลิตหลักของโครงการ ถูกนำไปต่อยอดสร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นิทรรศการออนไลน์ นิทรรศการเคลื่อนที่ เอกสารเผยแพร่ความรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการมีความยั่งยืนในมิติการนำไปใช้ประโยชน์หลายด้าน อาทิ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน การให้ยืมนิทรรศการเคลื่อนที่เพื่อให้ความรู้นอกสถานที่ การใช้เป็นแหล่งอ้างอิงให้กับการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา งานวิจัย การจัดพิมพ์เป็นหนังสือที่ระลึกในงานเฉพาะกิจ และจัดทำเป็นนิทรรศการถาวร “นันทนิทัศน์” ในอาคารห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้แห่งใหม่ ของ มสธ.

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ไม่เพียงหาหนังสือมาให้บริการเท่านั้น แต่ยัง “สร้างหนังสือ” ให้อ่าน โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะของบุคลากรห้องสมุด ที่ได้แรงบันดาลใจและพลังจากความตั้งใจของชาวนันทบุรี ที่ต้องการสร้างสรรค์ความทรงจำของท้องถิ่น ให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ รู้จักท้องถิ่นตนเอง

ภาพที่ 2 หนังสือ ผลิตจากโครงการนันทบุรีศึกษา จากเล่มแรกที่ทำและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2550

ช่วงปี พ.ศ. 2565 – 2566 หอสมุดได้ใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากการทำงานในมิติต่างๆ มาช่วยในการจัดการสารสนเทศของท้องถิ่นอื่นตามความต้องการของชาวบ้านในท้องถิ่น 2 แห่ง ในจังหวัดปทุมธานี คือ วัดสามัคคิยาราม ตำบลคลองควาย อำเภอสамโคก จังหวัดปทุมธานี และชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงราก อำเภอสамโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชนที่มีความยั่งยืน เพื่อเผยแพร่และส่งต่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เกิดความรักและภาคภูมิใจ สร้างแรงบันดาลใจในการจัดเก็บและรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชนต่อไป ได้ผลการดำเนินการเป็นหนังสือจำนวน 2 ชื่อเรื่อง ได้แก่ หนังสือสามัคคิยารักษ์รามัญ และ หนังสือ มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ

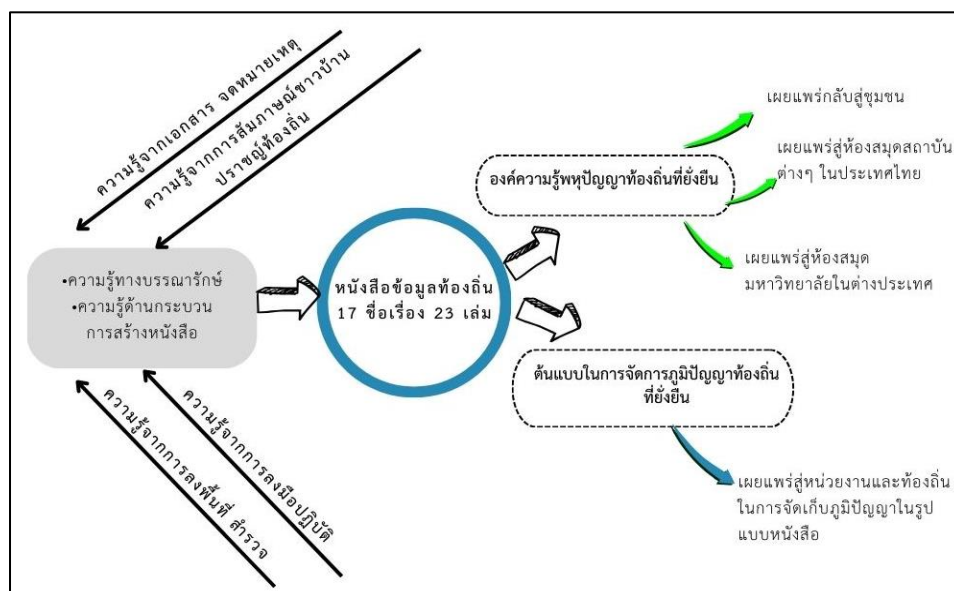
หนังสือ “สามัคคิยารักษ์รามัญ”

เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 หอสมุด มสธ. ได้รับการประสานงานจากวัดสามัคคิยาราม ตำบลคลองควาย อำเภอสамโคก จังหวัดปทุมธานี ขอความอนุเคราะห์สำเนาต้นฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์งานแปลคัมภีร์ไบลาน ที่แปลโดย นายพิศาล บุญผูก และขอคำแนะนำและร่วมจัดทำหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูธรรมวรญาณ (บุญธรรม ญาณวโร) อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอสамโคก ธรรมยุต อดีตเจ้าอาวาสวัดสามัคคิยาราม โดยหอสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ให้ความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือร่วมกับชาวบ้านของชุมชน ชื่อเรื่อง “สามัคคิยารักษ์รามัญ” เพื่อใช้เป็นหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูธรรมวรญาณ โดยเนื้อหาหนังสือเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวัดสามัคคิยาราม เหตุการณ์สำคัญในอดีตที่เกี่ยวข้องจังหวัดปทุมธานี พระสงฆ์รามัญนิกาย คัมภีร์ไบลาน และเอกสารงานแปลจากคัมภีร์ไบลานมอญ เป็นต้น

หนังสือ “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ”

เดือนเมษายน พ.ศ. 2566 หอสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับการประสานขอความอนุเคราะห์ในการจัดทำหนังสือของชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสамโคก จังหวัดปทุมธานี ภายใต้โครงการแหล่งเรียนรู้คัมภีร์ไบลานและวิถีวัฒนธรรมชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ เพื่อขอรับเงินอุดหนุนส่งเสริมการดำเนินงานชุมชนและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม โดยที่หอสมุดได้ให้ความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือร่วมกับชาวบ้านของชุมชน ชื่อเรื่อง “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ” ซึ่งมีเกี่ยวกับประวัติของชุมชน อาชีพดั้งเดิมของชุมชน คัมภีร์ไบลานมอญและเรื่องราวจากคัมภีร์ไบลานมอญของวัดศาลาแดงเหนือ เกียรติประวัติและความภาคภูมิใจของชุมชน พิพิธภัณฑของชุมชน ภาษาและอักษรมอญ เป็นต้น

จากการจัดการข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้เป็นองค์ความรู้ด้านสารสนเทศท้องถิ่นของชุมชนที่ยั่งยืนในรูปแบบหนังสือ หอสมุด มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการจัดการข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้เป็นองค์ความรู้ด้านสารสนเทศท้องถิ่นของชุมชนที่ยั่งยืนในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการจัดการและการพัฒนาข้อมูลท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือให้กับชุมชนอื่นได้ สามารถใช้อ้างอิงได้ ต่อยอดและขยายผลเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบอื่นได้

วิธีการดำเนินการ (Methodology)

กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือ

การพัฒนาองค์ความรู้ด้านท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีกระบวนการหลักแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างเนื้อหาหนังสือ ด้านการจัดทำหนังสือ และด้านการเผยแพร่สู่สาธารณะ ดังนี้

1. ด้านการสร้างเนื้อหาหนังสือ

1.1 การกำหนดเนื้อหาของหนังสือ

เป็นการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของหนังสือว่าจะทำการรวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร ครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร เช่น ผู้คน ข้าวของ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม บุคคลสำคัญ เหตุการณ์สำคัญ ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ร่วมพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกัน

เนื้อหาหนังสือเกิดจากการดำเนินการร่วมกันระหว่างบรรณารักษ์ และปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เขียนเนื้อหาหนังสือ ทำการรวบรวม การศึกษาค้นคว้า การสังเคราะห์ วิเคราะห์และประมวลผลเชิงข้อมูลและเนื้อหา การพัฒนาสารสนเทศที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจนเกิดทักษะและประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากต้นแหล่งข้อมูลโดยตรง และจากชาวชุมชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูล โดยสามารถแบ่งกลุ่มเนื้อหาได้เป็น 3 แหล่ง คือ

1.1.1 เนื้อหาหนังสือที่กำหนดเอง โดยกำหนดจากพื้นที่หรือท้องถิ่นหลักที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย เนื้อหาเกิดจากการรวบรวมจากหนังสือ จากบุคคล ผู้รู้ บันทึกรวบรวม เอกสารจดหมายเหตุ ภาพถ่าย ตลอดจนลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บและบันทึกเรื่องราวจากบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ของชุมชนที่มีค่ายิ่ง การทำงานของห้องสมุดจึงเป็นการทำงานแข่งกับเวลาเพื่อรักษาข้อมูลให้คงอยู่ไม่สูญหายไปตามอายุขัยของผู้คน

1.1.2 เนื้อหาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ เป็นเนื้อหาเกิดจากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติของบุคลากร รวบรวม ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม และสังเคราะห์ออกมาเป็นเนื้อหาหนังสือ

1.1.3 เนื้อหาที่ได้จากชุมชนในท้องถิ่น ชาวชุมชนมีความพยายามในการเก็บรักษาเรื่องราวของท้องถิ่นชุมชนไว้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นของตนเองตามความเข้าใจ และตามกำลังความสามารถ แต่ยังไม่ได้มีการจัดการกับข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นระบบเชิงรูปธรรมมากนัก จึงได้ขอความอนุเคราะห์จากห้องสมุด มสธ. ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ที่มีคุณค่าของท้องถิ่น ในรูปแบบของหนังสือของชุมชน

1.2 การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลสำหรับเป็นเนื้อหาหนังสือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นงานที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรก เนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นมีจำนวนมาก หลากหลายรูปแบบ วิธีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ ใช้อ้างอิงได้ การเก็บข้อมูลจากต้นแหล่ง หรือจากผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ จึงเป็นงานที่สำคัญและท้าทาย ห้องสมุด มสธ. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ใน 2 ลักษณะ คือ

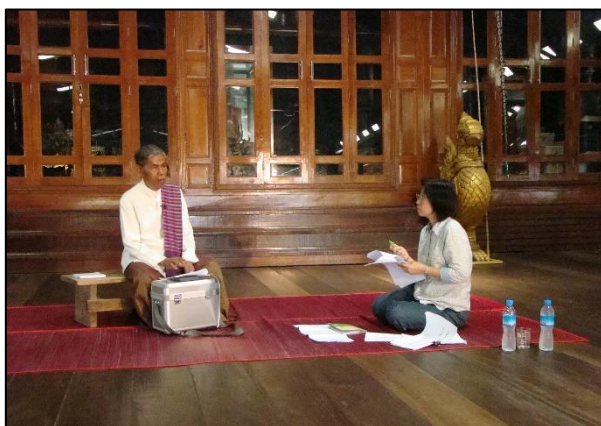
1.2.1 การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม การทำงานภาคสนามมีเป้าหมายเพื่อลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากท้องถิ่นที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับขอบเขตที่ต้องการ โดยมีการกำหนดขั้นตอนการทำงานภาคสนามไว้ 2 ลักษณะ เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาเป็นภาพและภาพเคลื่อนไหว ส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บข้อมูลที่เป็นพิธีกรรม งานบุญ งานประเพณีที่สำคัญ หาดูยาก และมีโอกาสสูญหาย เป็นงานที่มีคนรู้จักน้อย หรืองานที่มีบุคคลหรือหน่วยงานได้ร่วมกันฟื้นฟูรักษามาใหม่ งานประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่จัดงาน เช่น บ้าน โรงเรียน วัด มัสยิด ศาลเจ้า หรือชุมชนที่เป็นเจ้าภาพ เป็นต้น

(2) การเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นตามประเพณี การเก็บข้อมูลต้องมีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของประเพณี เพื่อวางแผนการทำงาน การลงพื้นที่ การศึกษาบุคคลที่มีภูมิรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีคุณภาพ น่าเชื่อถือ จึงต้องใช้ความละเอียด รอบคอบ และความอดทน การเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับเวลาของเหตุการณ์ เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีตักบาตรน้ำผึ้ง พิธีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

(3) การเก็บข้อมูลจากชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ข้อมูลที่ได้เกิดจากความไว้วางใจ และเต็มใจที่จะให้ข้อมูล สิ่งสำคัญ คือ การแสดงความจริงใจ การสร้างความคุ้นเคย และการแสดงออกถึงความเป็นมิตร เช่น แจงให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ เจตนารมณ์ของการขอข้อมูล การเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น

1.2.2 การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น เป็นการหาข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่มีการจดบันทึกในหนังสือ จดหมายเหตุ หรือเอกสารต้นแหล่ง การพูดคุยมีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ การสัมภาษณ์ทางวิชาการและการสัมภาษณ์สัญจร เพื่อเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการรวบรวมผู้รู้ ผู้เฒ่า และปราชญ์ท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เช่น ด้านประวัติท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดสัมภาษณ์สัญจรเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านนันทบุรี โดยให้ผู้ที่มีความรู้ด้านอาหารพื้นบ้านมาแลกเปลี่ยน บอกเล่า และสาธิตการทำอาหารพื้นบ้านแต่ละชนิด การสัมภาษณ์ในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็น ทำให้ได้รับข้อมูล การรวบรวมข้อมูลมีความเป็นระบบ ใช้เป็นต้นทุนความรู้ในการศึกษาและพัฒนาต่ออย่างยั่งยืนต่อไปได้

ภาพที่ 4 การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม

ตารางที่ 1 ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของการรวบรวมเนื้อหา

ปัญหาการรวบรวมเนื้อหา	วิธีแก้ไขปัญหา
1. การแสวงหาแหล่งข้อมูลบุคคล รวมทั้งเอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งมีอยู่มากทั้งรูปแบบเอกสารตัวเล่มและเอกสารออนไลน์	พิจารณาความน่าเชื่อถือของตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูล และตัวเอกสารจากเอกสารอ้างอิง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน
2. เอกสารหลักฐานบางส่วนนำเสนอด้วยภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษามอญ	ในส่วนเอกสารภาษามอญ ต้องอาศัยผู้รู้ในการแปลเพื่อเก็บข้อมูล
3. การยอมรับของชาวบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูล	- การมีผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้นำชุมชน เป็นผู้ประสานกับชาวบ้าน - การลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ - การนำผลงานที่ได้ทั้งในรูปแบบเล่มกลับคืนสู่ชุมชน - การเข้าร่วมกิจกรรม งานประเพณี งานบุญต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย และสร้างประโยชน์และได้การยอมรับจากชุมชน
4. การสูญหายของข้อมูลบุคคลระหว่างการดำเนินงาน เช่น ป่วย เสียชีวิต	มีแผนการเก็บข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้ใช้เวลามากเกินไป และมีข้อมูลบุคคลมากกว่าหนึ่ง เพื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจนและป้องกันการสูญหายของข้อมูลบุคคล
5. การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลตามเทศกาล ประเพณี ที่ต้องลงพื้นที่ตามวันเวลาการจัดประเพณี	ตั้งปฏิทินงานประเพณีที่ต้องการเก็บข้อมูล เพื่อประสานติดต่อชาวบ้าน ผู้รู้ท้องถิ่น เพื่อกำหนดตารางงานลงพื้นที่เก็บข้อมูลให้ไม่ตรงกับภาระงานประจำ

1.3 การพิจารณาเลือกเนื้อหา เนื้อหาที่ทำการรวบรวม บางครั้งต้องมีการตัดสินใจว่าเนื้อหาที่มี มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ และควรพิจารณาเลือกใช้อย่างไร การพิจารณาหลายวิธีขึ้นอยู่กับเนื้อหา อาจใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือหลาย ๆ วิธีร่วมกัน แล้วนำมาพิจารณาดัดสิน เช่น

1.3.1 การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานมีความน่าเชื่อถือ เช่น การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสารจดหมายเหตุ ราชกิจจานุเบกษา รายงานของจังหวัด คัมภีร์ใบลาน กรณีที่เป็นข้อมูลที่มาจากเอกสารต่างๆ อาจต้องดูความน่าเชื่อถือของเอกสารนั้นด้วย เช่น แหล่งที่มาของข้อมูล หนังสือ อินเทอร์เน็ต จากพจนานุกรม สารานุกรม รายงานประจำปี หรือบันทึกต่าง ๆ เป็นต้น

1.3.2 การพิจารณาจากผู้ให้ข้อมูลทั้งจากที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือตัวบุคคล ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ โดยตรงหรือไม่

1.3.3 การสอบถามจากผู้รู้ ผู้เฒ่า ปราชญ์ท้องถิ่น เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสนใจ ศึกษา สังสมความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องที่สนใจโดยตรง ข้อมูลจะได้รับการกลั่นกรองจากความสนใจอย่างรอบคอบ เช่น การสอบถามเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาบนทพรี จาก นายพิศาล บุญผูก เจ้าของพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านกวนอาม่าน ตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

1.3.4 การลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง เพื่อค้นหา ตรวจสอบด้วยตนเอง เพราะข้อมูลที่มีอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เป็นปัจจุบันแล้ว เช่น การลงพื้นที่ เพื่อตรวจดูว่าต่อหม้อรถไฟสายบางบัวทอง ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันว่า ครั้งหนึ่งบางบัวทองเคยมีรถไฟผ่าน ยังมีอยู่หรือไม่ การลงพื้นที่เพื่อดูว่าโถงสลักลายวิจิตรขนาดใหญ่ที่มีการปั้นไว้สำหรับถวายเป็นราชกาลที่ 7 บนเกาะเกร็ด ยังมีอยู่หรือไม่ เป็นต้น

สำนักบรรณสารสนเทศจัดทำหนังสือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เริ่มจากการศึกษาที่มุ่งเน้นพื้นที่หรือท้องถิ่นที่เป็นหลัก คือ จังหวัดนนทบุรี เป็นคู่มือการต่อถิ่นฐานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่เริ่มจาก “องค์ความรู้จากท้องถิ่นนนทบุรี เพื่อท้องถิ่นนนทบุรี และพื้นที่ใกล้เคียง” เริ่มจากอำเภอปากเกร็ด ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ภายใต้ “โครงการการจัดการสารสนเทศท้องถิ่นนนทบุรีศึกษา เพื่อส่งเสริมบริการห้องสมุดสู่ชุมชน” เนื้อหาหนังสือได้จากการรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สารสนเทศชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการจัดทำหนังสือภูมิปัญญาท้องถิ่นนนทบุรีศึกษา สำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.

เนื้อหาหนังสือ	เหตุผลของการจัดทำหนังสือ	ขอบเขตเนื้อหา	การรวบรวมเนื้อหาหนังสือ	การตรวจสอบความถูกต้อง
เครื่องปั้นดินเผานนทบุรี	หนังสือเล่มแรก ของโครงการ ที่เกิดจากความสงสัยว่า “ทำไมตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี ถึงเป็นรูปหม้อสลักลายวิจิตร”	เนื้อหาครอบคลุม ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา นนทบุรี แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา นนทบุรี การทำเครื่องปั้นดินเผา นนทบุรี เครื่องปั้นดินเผาประเภทต่าง ๆ ของจังหวัดนนทบุรี เครื่องปั้นดินเผา สลักลายวิจิตร ลายเครื่องปั้นดินเผา เส้นทาง การค้าขายเครื่องปั้นดินเผา นนทบุรี กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา นนทบุรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การขยายแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา นนทบุรี เกียรติประวัติและการฟื้นฟูเครื่องปั้นดินเผาจังหวัดนนทบุรี	1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เอกสารจดหมายเหตุ รายงานประจำปีของจังหวัดนนทบุรี บันทึกการเดินทาง 2. การสอบถามจากผู้รู้ ผู้เฒ่า ปราชญ์ท้องถิ่น 3. การลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง 4. การสัมภาษณ์จากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างปั้น ช่างก่อเตาเผาเครื่องปั้น ช่างแกะสลักลายเครื่องปั้น ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผู้ที่ทำการค้าขายเครื่องปั้นดินเผา	1. การพิจารณาเอกสารหลักฐานที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจากหลาย ๆ แหล่ง เที่ยบเคียง และพิจารณาถึงความเป็นไปได้ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล เช่น เวลาการเกิดเหตุการณ์ ผู้จดบันทึก สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ เป็นต้น 2. เอกสารหลักฐานที่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่น่าเชื่อถือ เอกสารราชการ เช่น รายงานประจำปีของจังหวัด เอกสารจดหมายเหตุ การอ่านและแปลจากเอกสารต้นแหล่ง โดยผู้รู้ เช่น ศิลปิน จารึก คัมภีร์ใบลาน
ประวัติศาสตร์ของจังหวัด	ประวัติความเป็นมาพื้นที่ในเขตจังหวัดนนทบุรี วิถีชีวิต อาชีพ เริ่มจากอำเภอปากเกร็ดที่เป็นพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตั้งอยู่ และอำเภออื่น ๆ ได้แก่ ภูมินามอำเภอปากเกร็ด ภูมินามอำเภอไทรน้อย และภูมินามอำเภอบางบัวทอง นนทบุรีศรีมหานคร	เนื้อหาครอบคลุมประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อาณาบริเวณท้องที่ตั้งตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การเรียกขานสถานที่ต่าง ๆ ผู้คนในอำเภอ วิถีชีวิตและอาชีพของผู้คนในพื้นที่	1. การศึกษาค้นคว้า รวบรวม จากเอกสาร หนังสือ จดหมายเหตุ รายงานประจำปีของจังหวัด 2. การศึกษาจากภาพถ่าย และวีดิทัศน์เก่า 3. การลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง 4. การสัมภาษณ์จากผู้รู้ในชุมชน ทั้งชาวบ้าน พระสงฆ์ 5. การสำรวจพื้นที่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน	3. การสัมภาษณ์จากบุคคลที่เป็นต้นแหล่งข้อมูลโดยตรง 4. การลงพื้นที่สำรวจด้วยตนเองร่วมกับการสอบถามผู้คนในท้องที่ 5. การสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้เฒ่า ผู้สนใจและผู้ศึกษาเรื่องราวนั้น ๆ โดยเฉพาะ

เนื้อหาหนังสือ	เหตุผลของการจัดทำหนังสือ	ขอบเขตเนื้อหา	การรวบรวมเนื้อหาหนังสือ	การตรวจสอบความถูกต้อง
เขตพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี	รวบรวมเกี่ยวกับพื้นที่ของอำเภอต่าง ๆ แยกตามตำบล ได้แก่ หนังสือท้องถิ่น ปากเกร็ด ท้องถิ่นบางบัวทอง	เนื้อหาครอบคลุม ประวัติความเป็นมา เรื่องราวของอาณาบริเวณท้องถิ่นปากเกร็ดตามการแบ่งเขตการปกครองที่แบ่งเป็นตำบลต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ความสำคัญของการเรียกชื่อนามชุมชนต่าง ๆ วิถีชีวิตและอาชีพของผู้คนในชุมชน	1. การศึกษาค้นคว้ารวบรวม จากเอกสาร หนังสือ จดหมายเหตุ รายงานประจำปีของจังหวัด 2. การศึกษาจากภาพถ่ายและวีดิทัศน์เก่า 3. การลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง 4. การสัมภาษณ์จากผู้รู้ในชุมชน ทั้งชาวบ้าน พระสงฆ์ 5. การสำรวจพื้นที่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน	
วัด	วัดต่าง ๆ ของแต่ละอำเภอ เนื่องจากพบว่าวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คน วัดมีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ผู้คน และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนนทบุรี	เนื้อหาครอบคลุมวัดต่าง ๆ ของแต่ละอำเภอทั้งวัดที่มีอยู่ในปัจจุบันและวัดร้าง ประกอบด้วย สถานที่ตั้ง ประวัติความเป็นมาของวัด ศาสนาสถานที่สำคัญในวัด จิตรกรรม และความสำคัญของวัดแต่ละวัด	1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร จดหมายเหตุ คัมภีร์ใบลานในวัด 2. สัมภาษณ์ผู้อาวุโสในวัดและชุมชนที่ตั้งของวัด สัมภาษณ์พระผู้ใหญ่ 3. การลงพื้นที่สำรวจสถานที่ศึกษาเรื่องราวจากภาพจิตรกรรม สถาปัตยกรรม	
วิถีชีวิต	รวบรวมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คน วัฒนธรรม ประเพณี ของผู้คน อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน วิถีมอญในไทย ปิพาทย์มอญรำ	เนื้อหาครอบคลุม วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ภาษา อักษร หนังสือ อาหารการกิน ดนตรี ศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญต่าง ๆ	1. เอกสารลายลักษณ์อักษรจากการจัดบันทึกของปราชญ์ท้องถิ่น 2. การแปลจากเอกสาร คัมภีร์ใบลาน จารึกต่างๆ โดยปราชญ์ท้องถิ่น ผู้รู้ด้านภาษามอญ 3. หนังสือ พงศาวดาร เอกสารจดหมายเหตุ เอกสารงานศพ 4. สัมภาษณ์ชาวบ้าน ผู้รู้	

1.4 การเตรียมเนื้อหาหนังสือ เป็นการนำเนื้อหาที่รวบรวมมาทำการสังเคราะห์ และเรียบเรียงเนื้อหา โดยการทำงานร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านผู้เขียนเนื้อหาหนังสือ จัดแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาเป็นบทตอนให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาหนังสือตั้งชื่อเรื่องหนังสือ กำหนดชื่อบทตอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาของบทตอนนั้น ๆ จัดพิมพ์เนื้อหาหนังสือ ดังนี้

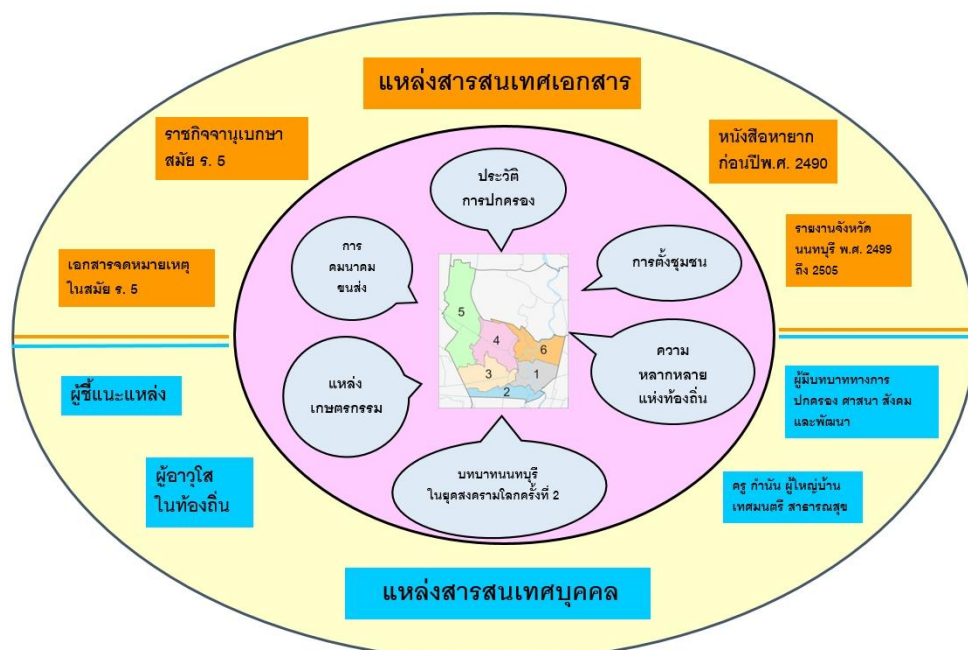
1.4.1 การจัดกลุ่มเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่เรื่อง เพื่อให้วางแผนการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ครอบคลุมทุกเรื่องที่ต้องการนำเสนอ เริ่มตั้งแต่บทนำ บทเนื้อหา บทสรุป

1.4.2 การจัดเรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหา เนื้อหาหนังสือบางเรื่องอาจจะต้องมีการส่งต่อเรื่องราวกันของแต่ละบทตอน เพื่อเป็นการปูพื้นความรู้ก่อนที่จะไปเรียนรู้เนื้อหาในบทตอนต่อไปได้ เช่น ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับทำพิธีพืชม พิธีการนำเสนอเนื้อหาจะเริ่มตั้งแต่ การปูพื้นความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการสร้างพระพุทธรูป พระพุทธรูปปางต่าง ๆ มีอะไรบ้าง พระพุทธรูปที่นิยมพิมพ์พระ ขั้นตอนและวิธีการพิมพ์พระ ตามลำดับ และเนื้อหาหนังสือบางเรื่องการนำเสนอแต่ละบทตอนมีความเป็นอิสระจากกัน ไม่ต้องมีความเชื่อมโยงกันในด้านเนื้อหา เช่น เนื้อหาหนังสือเกี่ยวกับวัด ชุมชน ท้องถิ่น เป็นต้น

1.4.3 ความครอบคลุมของเนื้อหาที่นำเสนอภายใต้ชื่อหนังสือ เช่น หนังสือที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัด พิจารณาว่า เนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ และให้ผู้อ่านรับรู้มีอะไรบ้าง เช่น ประวัติ สิ่งสำคัญภายในวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวัด หรือการนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่น เนื้อหาหนังสือควรครอบคลุมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นทุกด้าน เช่น ประวัติชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณี สถานที่และสิ่งสำคัญของชุมชน อาชีพพื้นถิ่น อาชีพดั้งเดิม เกียรติประวัติ ความภาคภูมิใจของชุมชน เป็นต้น

1.4.4 การนำเสนอเนื้อหา การนำเสนอมีความหลากหลายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเนื้อหา เช่น เรื่องราวที่บอกประวัติพัฒนาการ จะใช้ปี พ.ศ. เป็นตัวนำเสนอ จะทำให้เข้าใจวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างดี หรือเรื่องราวของเหตุการณ์ที่มีหลายขั้นตอน จะใช้การลำดับเหตุการณ์ เช่น ประเพณีการจัดงานศพ การเล่าเรื่องของบุคคลจำนวนมาก ๆ อาจต้องทำการใส่ปี พ.ศ. เกิดเพื่อระบุตัวบุคคล การแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลที่น่าสนใจเป็นข้อมูล ณ เมื่อใด การอ้างถึงแหล่งที่มาของข้อมูลท้ายข้อความ เช่น สัมภาษณ์จากใคร จากคำบอกเล่าของใคร เป็นต้น

1.5 การกำหนดภาพประกอบเนื้อหาหนังสือ คัดเลือกรูปภาพประกอบเนื้อหา จัดทำอธิบายภาพ และกำหนดตำแหน่งการจัดวางภาพที่เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา กรณีที่เป็นภาพที่นำมาจากแหล่งอื่นต้องระบุแหล่งที่มาของภาพ

ภาพที่ 5 ตัวอย่างแผนภาพแสดงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและชีวิตความเป็นอยู่ของจังหวัดนนทบุรี

2. ด้านการจัดทำหนังสือ

2.1 กำหนดคุณลักษณะการพิมพ์หนังสือ กำหนดคุณลักษณะของหนังสือที่ต้องการ ประกอบด้วย ขนาดรูปเล่ม โดยคำนึงถึงความประหยัดและความคุ้มค่า ความเหมาะสมของตัวอักษรสำหรับหัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง และเนื้อหา การกำหนดกระดาษพิมพ์ และเทคนิคการพิมพ์ต่าง ๆ เช่น วิธีการเข้าเล่ม การเคลือบปก หรือ Spot UV เฉพาะจุดที่ต้องการเน้นของปก เป็นต้น

2.2 จัดทำอาร์ตเวิร์ค ประสานงานส่งข้อมูลหนังสือ และไฟล์ภาพประกอบ พร้อมคำอธิบายแนวทางการออกแบบและความต้องการนำเสนอเนื้อหาหนังสือประกอบการออกแบบให้เจ้าหน้าที่ออกแบบศิลปะรูปเล่ม โดยการปรับแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบเพิ่มเติมให้เหมาะสมโดยทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ออกแบบศิลปะรูปเล่ม

2.3 บรรณาธิการหนังสือ คณะทำงานหนังสือที่ประกอบด้วยบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการหนังสือ ผู้เขียนเนื้อหาในเล่มหนังสือ และผู้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหนังสือ ร่วมกันบรรณาธิการหนังสือ ครอบคลุมการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา คำศัพท์ ชื่อเฉพาะ ปรับแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบเพื่อความสมบูรณ์ ทั้งนี้ในการบรรณาธิการ ควรมีความคงเส้นคงวาในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้คำ การใช้ตัวอักษรทั้งหัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง เนื้อหา และการเน้นข้อความ การมีหน้าเปิดตอนหรือบท และท้ายเล่ม มีภาพประกอบนำเรื่องในหน้าเปิดตอนหรือบท ตำแหน่งการลงเลขหน้า กระดาษมีลายกราฟิกและชื่อเรื่องหนังสือหรือไม่ เป็นต้น

2.4 จัดทำส่วนหน้าและส่วนท้ายหนังสือ เป็นการจัดทำส่วนนำและหน้าเปิดเล่ม ได้แก่ หน้าเครดิต หน้าปกใน คำนำ สารบัญ บรรณานุกรม ประวัติผู้เขียน และหน้าปิดท้ายเล่ม

2.5 จัดทำคำขอข้อมูลสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย รายละเอียดทางบรรณานุกรมของเนื้อหาหนังสือ (Cataloguing in Publication : CIP) และการขอหมายเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (International Standard Book Number : ISBN) จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ เพื่อนำลงในหนังสือให้เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตหนังสือ

2.6 ออกแบบปกหน้า ปกหลัง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหา และการออกแบบเนื้อในของเล่มหนังสือ

2.7 ตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนการพิมพ์ เป็นการตรวจแก้ไขอาร์ตเวิร์คครั้งสุดท้ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ออกแบบหนังสือก่อนการสั่งพิมพ์

3. ด้านการเผยแพร่สู่สาธารณะ เป็นการเผยแพร่หนังสือที่จัดพิมพ์เสร็จสมบูรณ์แล้ว แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

3.1 การส่งหนังสือให้โรงเรียน สำนักหอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดสถาบันการศึกษา ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเรือนจำ และหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวข้อง

3.2 การเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

3.3 การจัดกิจกรรมเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 3 กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือ

กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือ		
การสร้างเนื้อหา	การกำหนดเนื้อหาของหนังสือ	เนื้อหาหนังสือที่กำหนดเอง (เนื้อหาที่ได้จากการรวบรวมจากหนังสือ บุคคล ผู้รู้ จัดหมายเหตุ ภาพถ่าย และเอกสารหลักฐานต่าง ๆ)
		เนื้อหาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ (เนื้อหาที่เกิดจากการประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติของบุคลากร รวบรวม ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม)
		เนื้อหาที่ได้จากชุมชนในท้องถิ่น (เนื้อหาที่ได้จากชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของข้อมูล)
	การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลสำหรับเป็นเนื้อหาหนังสือ	การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม (เนื้อหาที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ทุกระบบการสำรวจ การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพถ่ายและวีดิทัศน์) - การเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาเป็นภาพและภาพเคลื่อนไหว - การเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นตามประเพณี - การเก็บข้อมูลจากชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของข้อมูล
		การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น (การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ พูดคุย มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นแบ่งปันประสบการณ์ เช่น การจัดสัมมนาทางวิชาการ การสัมมนาสัญจรเพื่อถ่ายทอดความรู้)
	การพิจารณาเลือกเนื้อหา	การพิจารณาจากผู้ให้ข้อมูลทั้งจากที่เป็นสายลักษณะอักษร
		การสอบถามจากผู้รู้ ผู้เฒ่า ปราชญ์ท้องถิ่น
		การลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง
	การเตรียมเนื้อหาหนังสือ	การจัดกลุ่มเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่เรื่อง (การลำดับเรื่องตั้งแต่ บทนำ บทเนื้อหา บทสรุป)
		การจัดเรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหา (การส่งต่อเรื่องราวกันของแต่ละบทตอน เพื่อเป็นการปูพื้นความรู้ก่อนที่จะไปเรียนรู้เนื้อหาในบทตอนต่อไปได้)
		ความครอบคลุมของเนื้อหาที่นำเสนอภายใต้ชื่อหนังสือ (การกำหนดเนื้อหาที่สำคัญ ที่ต้องมี และที่เกี่ยวข้องภายใต้กรอบเนื้อหาหนังสือ)
		การนำเสนอเนื้อหา (การกำหนดรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม ที่ขึ้นอยู่กับเนื้อหา เช่น การใช้ปี พ.ศ. การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น)
		การคัดเลือกรูปภาพประกอบ คำอธิบายภาพ ตำแหน่งการจัดวางภาพ และระบุแหล่งที่มาของภาพ
	การกำหนดภาพประกอบเนื้อหาหนังสือ	การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ
ด้านการจัดทำหนังสือ	กำหนดคุณลักษณะการพิมพ์หนังสือ (กำหนดคุณลักษณะของหนังสือ เช่น ขนาดรูปเล่ม ตัวอักษรสำหรับหัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง และเนื้อหา การกำหนดกระดาษพิมพ์ และเทคนิคการพิมพ์ต่าง ๆ เช่น วิธีการเข้าเล่ม การเคลือบปก หรือ Spot UV เฉพาะจุดที่ต้องการเน้นของปก เป็นต้น)	
	จัดทำอาร์ตเวิร์ค (การทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ออกแบบศิลปะรูปเล่ม โดยแจ้งความต้องการนำเสนอเนื้อหาหนังสือประกอบให้เจ้าหน้าที่ออกแบบศิลปะรูปเล่ม ปรับแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบเพิ่มเติมให้เหมาะสม ครบถ้วน สมบูรณ์)	
	บรรณาธิการหนังสือ (การทำงานร่วมกันระหว่างกองบรรณาธิการหนังสือ ผู้เขียนเนื้อหาในเล่มหนังสือ และผู้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหนังสือ บรรณาธิการหนังสือ ครอบคลุมการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา คำศัพท์ ชื่อเฉพาะ ปรับแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบเพื่อความสมบูรณ์)	
	จัดทำส่วนหน้าและส่วนท้ายหนังสือ (การจัดทำส่วนนำและหน้าเปิดเล่ม ได้แก่ หน้าเครดิต หน้าปกใน คำนำ สารบัญ บรรณานุกรม ประวัติผู้เขียน และหน้าปิดท้ายเล่ม)	
	จัดทำคำขอข้อมูลสิ่งพิมพ์ (รายละเอียดทางบรรณานุกรมของเนื้อหาหนังสือ (Cataloguing in Publication : CIP) และการขอหมายเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (International Standard Book Number : ISBN) จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ เพื่อนำลงในหนังสือให้เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตหนังสือ)	
	ออกแบบปกหน้า ปกหลัง (คำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหา และรูปแบบการออกแบบภายในเล่มหนังสือ และความสวยงาม)	
	ตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนการพิมพ์ (การตรวจแก้ไขอาร์ตเวิร์คครั้งสุดท้ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ออกแบบหนังสือก่อนการสั่งพิมพ์)	
การเผยแพร่สู่สาธารณะ	การส่งหนังสือให้กับโรงเรียน สำนักหอสมุดแห่งชาติ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	
	การเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์	
	การจัดกิจกรรมเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ	

ผลการดำเนินการและอภิปรายผล (Result and Discussion)

จากการดำเนินการจัดการกับสารสนเทศพุทฺธปัญญาท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2565 – 2566 โดยใช้ความรู้ด้านวิชาชีพ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในการจัดการข้อมูลต่าง ๆ สำหรับพัฒนาเป็นเนื้อหาหนังสือ เช่น การสืบเสาะและ ค้นหาเนื้อหาจากหนังสือ เอกสารจดหมายเหตุ หรือแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ การแบ่งหมวดเรื่องและการจัดลำดับการนำเสนอ เนื้อหาหนังสือ การสังเคราะห์ เรียบเรียงและสรุปเนื้อหา การจัดทำรายละเอียดทางบรรณานุกรมของเนื้อหาหนังสือ เป็นต้น รวมทั้งทักษะที่เรียนรู้และสั่งสมจากการลงพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการ ถูกต้อง สำหรับจัดทำเนื้อหาหนังสือ เช่น การเรียนรู้ชุมชน ผู้คน และวัฒนธรรมของชุมชน ช่วงเวลาที่เหมาะสม การวางตัว การรู้จักกาลเทศะ การสร้างความเป็น มิตรกับชาวบ้านและชุมชน เป็นต้น ตลอดจนขั้นตอนกระบวนการการผลิตหนังสืออย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ ของชุมชน สังคมและประเทศ โดยบุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ใช้ความรู้ทางด้านวิชาชีพจัดการกับ ข้อมูลของชุมชนอย่างถูกต้อง เป็นระบบ และส่งกลับให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อ สร้างความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตนเอง สร้าง แรงบันดาลใจในการสงวนรักษา และเผยแพร่ข้อมูลและภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองอย่างถูกต้อง จุดประกายใน การเสาะแสวงหา ศึกษาข้อมูลของท้องถิ่นในด้านอื่นเพิ่มเติม เพื่อรวบรวมเป็นองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน ส่งต่อให้ อนุชนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษา เกิดภาคภูมิใจคุณค่าและรากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง และสืบทอดต่อวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นให้ คงอยู่กับชุมชนอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินการ คือ หนังสือจำนวน 2 ชื่อเรื่อง คือ สามัคคีารักษ์รามัญ และ มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ ดังนี้

หนังสือสามัคคีารักษ์รามัญ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้การสนับสนุนโดยให้ความอนุเคราะห์ต้นฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 3 ชื่อเรื่อง คือ สร้างเมืองปทุมธานี นิราศสามเสนสามโคก คู่มือเด็กวัด และร่วมเป็นบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ หนังสือร่วมกับวัดและชาวชุมชน โดยดำเนินการเกี่ยวกับการจัดพิมพ์ต้นฉบับ หภาพประกอบเนื้อหาบางส่วน และบรรณาธิการ หนังสือ และการให้ความอนุเคราะห์เผยแพร่หนังสือในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บริการบนเว็บไซต์ของห้องสมุด (<https://library.stou.ac.th/wp-content/flipbook/978-616-594-627-8/>)

นอกจากนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้สังเคราะห์เนื้อหาจากเล่มหนังสือ ออกแบบและพัฒนาเป็น นิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อเผยแพร่ในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูธรรมวรญาณ ณ วัดสามัคคีาราม จังหวัดปทุมธานี และ ใช้ในโอกาสอื่น ๆ ของวัด จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ (1) สามัคคีารักษ์รามัญ (2) วัดสามัคคีาราม (3) พระครูธรรมวรญาณ (4) จังหวัดปทุมธานี ตักศิลาสถานศึกษา (5) เรื่องเล่าชาวมอญ ชาวปทุมธานี ผ่านบทกวีคัมภีร์ใบลานมอญ และบุคลากรของ ห้องสมุดร่วมให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา นิทรรศการเคลื่อนที่กับผู้ร่วมงานพระราชทานเพลิงศพพระครูธรรมวรญาณ ณ วัดสามัคคีาราม ระหว่างวันที่ 6-8 มกราคม 2566

ภาพที่ 6 หน้าปกหนังสือและหน้าเนื้อหาหนังสือบางส่วน “สามัคคีารักษ์รามัญ”

ภาพที่ 7 การทำหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูธรรมวรญาณ ร่วมกับชาวชุมชนวัดสามัคคิยาราม อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และ (ล่าง) การร่วมงานเผยแพร่หนังสือ เมื่อวันที่ 6-8 มกราคม 2566

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ

ห้องสมุดห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชให้การสนับสนุนโดยร่วมเป็นกองบรรณาธิการหนังสือ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดพิมพ์ต้นฉบับคำแปลคัมภีร์ไบเบิลมอญ หาดภาพประกอบเนื้อหาบางส่วน และร่วมเป็นกองบรรณาธิการ ทำหน้าที่บรรณาธิการหนังสือ อาทิ ตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์ ความสอดคล้องของเนื้อหาและภาพประกอบ ประสานการจัดทำข้อมูลรายการในสิ่งพิมพ์ (Cataloging in Publication : CIP) และหมายเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (International Standard Book Number : ISBN) จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ นำลงในหนังสือให้เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตหนังสือ ตลอดจนจัดการทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และเผยแพร่บนเว็บไซต์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (<https://library.stou.ac.th/wp-content/flipbook/baan-saladaeng-nuea/>)

นอกจากนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้สังเคราะห์เนื้อหาจากเล่มหนังสือ ออกแบบและพัฒนาเป็นนิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อเผยแพร่ในกิจกรรม “ของดีบ้านศาลาแดงเหนือ” เพื่อเผยแพร่หนังสือ มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ ที่วัดศาลาแดงเหนือ วันที่ 26 ตุลาคม 2566 จำนวน 4 เรื่อง คือ (1) “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ” หนังสือของชุมชน (2) พระอาจารย์บุญนาค ผู้นำทางคุณธรรม ผู้สร้างคลังปัญญาบ้านศาลาแดงเหนือ (3) สวดมนต์บาลีมอญ กิจวัตรอัตลักษณ์บ้านศาลาแดงเหนือ และ (4) บ้านศาลาแดงเหนือ หมู่บ้านต้นแบบ และจัดทำแผ่นความรู้เรื่อง “อาหารท้องถิ่นบ้านศาลาแดงเหนือ” และบุคลากรของห้องสมุดได้ร่วมให้ความรู้ในกิจกรรมดังกล่าวด้วย

หนังสือ “สามัคคีรักษ์ราษฎร์” และหนังสือ “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ” เป็นหนังสือที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน ผ่านกระบวนการจัดการและการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จนเป็นหนังสือของชุมชนที่ยั่งยืน นับเป็น พหุปัญญาท้องถิ่นจากชุมชนสู่ชุมชนอย่างแท้จริง

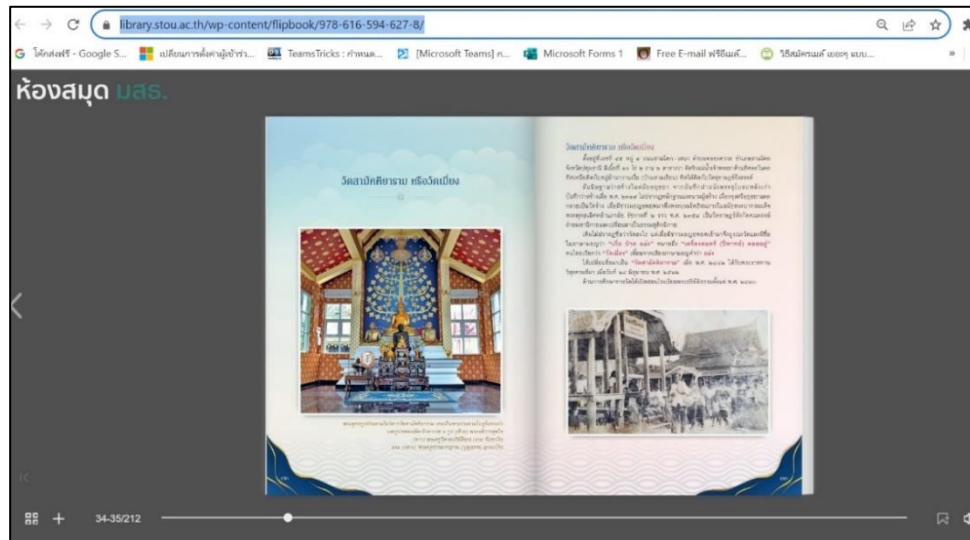
ภาพที่ 8 หน้าปกและหน้าเนื้อหาบางส่วนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ”

ภาพที่ 9 การบรรณาธิกรหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ” ร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่นและชาวชุมชน

ผลการดำเนินการสรุปได้ ดังนี้
ตารางที่ 4 ผลการดำเนินการ

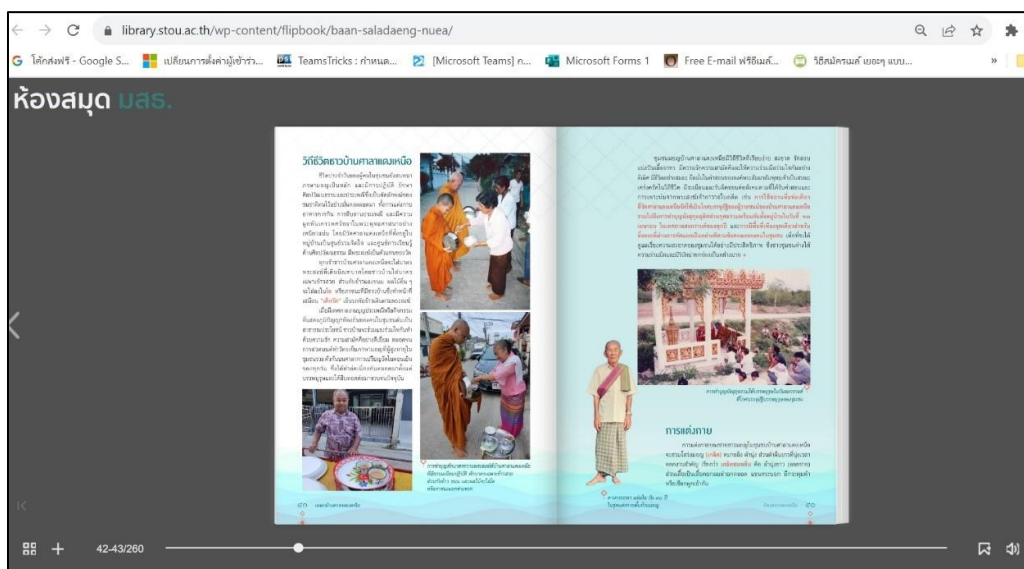
หัวข้อ	ผลการดำเนินการ
1. ด้านการสร้างองค์ความรู้ พหุปัญญาท้องถิ่นที่ยั่งยืน	1.1 หนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 2 ชื่อเรื่อง คือ หนังสือฉบับพิมพ์รูปเล่ม ชื่อ สามัคคิยารักษ์รามัญ และจัดพิมพ์ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เผยแพร่บนเว็บไซต์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และหนังสือเรื่อง มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ จัดพิมพ์ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เผยแพร่บนเว็บไซต์ของห้องสมุด โดยหนังสือทั้ง 2 เล่มสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพหุปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีความยั่งยืน และใช้ประโยชน์ในการต่อยอดเป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ 1.2 การต่อยอดความรู้จากหนังสือ ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้รูปแบบอื่น ได้แก่ นิทรรศการเคลื่อนที่ แผ่นความรู้ สำหรับเผยแพร่ในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ - หนังสือสามัคคิยารักษ์รามัญ นิทรรศการเคลื่อนที่ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ (1) สามัคคิยารักษ์รามัญ (2) วัดสามัคคิยาราม (3) พระครูธรรมวรญาณ (4) จังหวัดปทุมธานี ตักศิลาสถานศึกษา และ (5) เรื่องเล่าชาวมอญ ชาวปทุมธานี ผ่านบทกวีคัมภีร์ไบลานมอญ (ภาพที่ 11) - หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ จำนวน 4 เรื่อง คือ (1) “มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ” หนังสือของชุมชน (2) พระอาจารย์บุญนาค ผู้นำทางคุณธรรม ผู้สร้างคลังปัญญาบ้านศาลาแดงเหนือ (3) สวดมนต์บาลีมอญ กิจวัตรอัตลักษณ์บ้านศาลาแดงเหนือ และ (4) บ้านศาลาแดงเหนือ หมู่บ้านต้นแบบ และแผ่นความรู้เรื่อง “อาหารท้องถิ่นบ้านศาลาแดงเหนือ” (ภาพที่ 12-13) 1.3 การจัดกิจกรรมเผยแพร่จากหนังสือ โดยบุคลากรของห้องสมุดร่วมให้ความรู้จากเนื้อหาหนังสือ ได้แก่ งานพระราชทานเพลิงศพพระครูธรรมวรญาณ (บุญธรรม ญาณวโร) อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอสามโคก ธรรมยุต อดีตเจ้าอาวาสวัดสามัคคิยาราม วันที่ 6-8 มกราคม 2566 ณ วัดสามัคคิยาราม ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และกิจกรรม “ของดีบ้านศาลาแดงเหนือ” ณ ศาลาการเปรียญ วัดศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี วันพฤหัสบดีที่ 26 ตุลาคม 2566 (ภาพที่ 14)
2. ด้านต้นแบบการจัดการและการพัฒนาข้อมูลท้องถิ่น	เป็นต้นแบบสำหรับหน่วยงานอื่นและท้องถิ่น ในการจัดการสารสนเทศของท้องถิ่นในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ยั่งยืน โดยการรวบรวม จัดเก็บภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นอย่างถูกต้อง รวบรวมบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบหนังสือ ที่ใช้อย่างยิ่งได้ ต่อยอดและขยายผลเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบอื่น เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ นำไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น จัดทำเป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ เป็นแหล่งความรู้อ้างอิงในการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 4 ของ SDGs เรื่อง การพัฒนาความยั่งยืน ทางด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 11 เรื่อง การปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก

ภาพที่ 10 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามัคยารักษ์รามัญ รูปแบบ Flipbook

ภาพที่ 11 นิทรรศการเคลื่อนที่ ที่จัดทำเพื่อเผยแพร่ความรู้จากหนังสือ สามัคยารักษ์รามัญ

ภาพที่ 12 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ รูปแบบ Flipbook

ภาพที่ 12 แผ่นความรู้ เรื่อง อาหารท้องถิ่นบ้านศาลาแดงเหนือ เผยแพร่ในกิจกรรมของตำบลศาลาแดงเหนือ

ภาพที่ 13 นิทรรศการเคลื่อนที่ ที่จัดทำเพื่อเผยแพร่ความรู้จากหนังสือมรดกบ้านศาลาแดงเหนือ

ภาพที่ 14 การเข้าร่วมกิจกรรม ของตำบลศาลาแดงเหนือ เพื่อเผยแพร่หนังสือ มรดกบ้านศาลาแดงเหนือ

บทสรุป (Conclusion)

จากการดำเนินการจัดการกับสารสนเทศท้องถิ่นจนเป็น “พหุปัญญาท้องถิ่น” ก่อให้เกิดประโยชน์ในหลากหลายด้าน ทั้งประโยชน์ต่อชุมชน เกิดองค์ความรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน ประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ ได้ข้อมูลท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการจัดการและสามารถเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบ e-book ได้ทุกที่ ประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงาน เกิดทักษะในการจัดการข้อมูลท้องถิ่น และประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่น มีต้นแบบสำหรับการจัดการพัฒนาข้อมูลท้องถิ่น เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการสารสนเทศท้องถิ่นของตน

รายการอ้างอิง (References)

- ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ. (2566). รายงานผลการดำเนินโครงการที่ได้รับเงินอุดหนุนส่งเสริมการดำเนินงานชุมชนและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
- นภลัย ทองปัน, กัลยา ยังสุขยิ่ง และดาวรัตน์ แทนรัตน์. (2561). ห้องสมุดที่ปรับเปลี่ยนสู่สังคมที่เปลี่ยนแปลง. *T.L.A. Bulletin*, 62(2), 108- 132. https://so06.tci-haijo.org/index.php/tla_bulletin/issue/view/11906
- นันทวิช นูนารถ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 12(34), 17-26.
- วรณัฐ สุนทรวินิต. (2563, 18 ธันวาคม). การบรรยายเรื่อง นนทบุรีศึกษา บทบาทห้องสมุด มสธ. กับการจัดการสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่ชุมชนยั่งยืน. [เอกสารเสนอในที่ประชุมสามัญ และประชุมวิชาการประจำปี 2563 ชมรมบรรณารักษ์ สถาบันอุดมศึกษา. ห้องสมุดกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จากวิสัยทัศน์สู่แนวปฏิบัติ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]
- วรณัฐ สุนทรวินิต. (2562, 8 พฤษภาคม). ย้อนรอย...กว่าจะเป็นหนังสือ จากสารสนเทศจากสารสนเทศจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย. [เอกสารเสนอในการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยในรูปแบบหนังสือ. สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]
- สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, และคนอื่นๆ (2550). เอกสารภาคผนวกประกอบรายงานการวิจัยการจัดการสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนนทบุรีศึกษาเพื่อส่งเสริมบริการห้องสมุดสู่ชุมชน. นนทบุรี: สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.